

роману Р. Іваничука «Мальви». *Наукові записки Харківського національного університету ім. Г.С.Сковороди*. Харків, 2014. Вип. 1 (77). Ч. 1. (Серія: Літературознавство). С. 48–55.

5. Літературознавчий словник-довідник / ред. кол. : Р. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко. К. : Академія, 2007. 752 с.

6. Мельник О. Магія слова Романа Іваничука. *Урядовий кур'єр*. 2008. 15 трав. С. 2.

7. Меч і мисль : творчість Р. Іваничука у національних вимірах української культури: зб. наук. праць. Львів – Ужгород: Гражда, 2009. 336 с.

8. Пестерев В.А. Постмодернізм и поезика романа. Историко-литературные и теоретические аспекты: учебно-методическое пособие. Волгоград : издательство Волгоградского государственного университета, 2001. 40 с.

9. Ткаченко А. Між Хаосом і Космосом, або у передчутті неоструктуралізму. *Слово і час*. 2000. №2. С. 11–15.

**Копейцева Л.П.**

*кандидат філологічних наук*

*доцент кафедри української і зарубіжної літератури  
Мелітопольський державний педагогічний університет  
імені Богдана Хмельницького*

**Лохматова С.Ю.**

*студентка IV курсу*

*Мелітопольський державний педагогічний університет  
імені Богдана Хмельницького*

## **ФЕМІНІСТИЧНІ МОТИВИ У ЗБІРКАХ ПОЕЗІЙ ГАЛИНИ ТАРАСЮК**

**Анотація.** У статті охарактеризовано феміністичний дискурс творчості Галини Тарасюк. Дослідження ґрунтується виключно на збірках її поезії. Проаналізовано особисті погляди поетеси на емансипованість жінки у патріархальному суспільстві. У статті велику увагу приділяється образу української жінки в реальному житті і його відображенню в літературному доробку відомої української поетеси.

**Ключові слова:** фемінізм, феміністичні мотиви, феміністичні тенденції, гендерна дискримінація, ліричні твори.

В українській феміністичній поезії на рубежі кінця ХХ століття – початку ХХІ століття помітне місце посідає творчість Тарасюк Галини Тимофіївни. На сьогоднішній день творчість мисткині майже не досліджена. Вітчизняні літературознавці, літературні критики Ю. Ковалів, Л. Пастушенко, В. Дячков, О. Пономаренко, А. Галич досліджували лише прозовий доробок письменниці.

Про Актуальність даної статті полягає в спробі феміністичного прочитання поетичних збірок Галини Тарасюк.

Феміністичний рух виник в XVII-XIX ст. в Європі, там він одразу набув суспільного розголосу та політичного статусу. До України цей процес потрапив дещо пізніше, у 80-рр ХІХ ст. В 1920-х рр. на Галичині заснували найбільшу українську жіночу організацію – Союз українських жінок. За часів радянської влади фемінізм розглядали як буржуазну ідеологію. Соломія Павличко стверджує, що феміністична ідея вмерла в Україні водночас із перемогою соціалістичної революції [6, с. 181]. Тільки наприкінці 80-х рр. ХХ ст. феміністичні тенденції починають повертатися до української літератури. Почалося зацікавлення проблемами гендерної дискримінації та ідентичності, відмінностей фемінного та маскулінного світовідчуття.

Вважається, що фемінізм в Україні пов'язаний з іменем Наталії Кобринської, яка була не тільки засновником першої жіночої організації, але й ініціатором і фундатором феміністичної традиції української літератури, підхопленої і продовженої Ольгою Кобилянською, Оленою Пчілкою, Лесею Українкою [1, с. 114]. Феміністична течія у новітній українській літературі представлена поезіями О. Забужко, Л. Таран, І. Жиленко, Л. Гнатюк, Н. Фурси, М. Савки, А. Білої та Г. Тарасюк.

Про поліфонічний код проблематики малих жанрів письменниці у своїй науковій розвідці писала Л. Копейцева [5, с. 80], ці коди властиві і поетичній творчості Галини Тарасюк, яка тематично різноманітна. Вона представлена інтимною («В душі ні звуку», «Травневий дощ», цикл «Моя трудна любов»), громадянською («До всього звикають люди», «Дорога додому»), пейзажною («За возом осені ідуть-бредуть дощі») та філософською лірикою («І буває таке безлюддя», «Минущість», «Коли циферблат телефона»).

Дослідниця романістики письменниці підкреслює, що твори представляють Галину Тарасюк як прихильницю фемінної, навіть феміністичної проблематики. Водночас, це не те «мислення тіла», що «репрезентується тілесно й конкретно», сповнене суб'єктивізму, автобіографічності, емоційної афектації в сюжеторозвитку, що його схильні бачити у «жіночій прозі». Навпаки, інтенсивний перманентний

екзистенційний пошук характеризує письмо Г. Тарасюк [12, с. 137]. І з цим твердженням важко не погодитися, оскільки у творчості письменниці тема тернистої жіночої долі проходить червоною ниткою («Жінка ХХ століття», «Пієта», «Простий сюжет», «Жіноча повість», «Імена»).

Глибоко зворушливою є інтимна лірика поетеси, сповнена так званими феміністичними мотивами, образами, глибоким драматизмом і сумом. Вірші письменниці хвилюють читача своєю щирістю, глибиною справжнього почуття притаманного лише людині. Г. Тарасюк зуміла передати найінтимніші пориви жіночої душі, найпотаємніші сторони жіночої психіки, зворушливої ніжності.

Лірична героїня збірок Галини Тимофіївни – це сучасна жінка, не ідеальна, зі своїми недоліками, переживаннями та життєвою позицією: *«Я – жінка з черги. От і всі прикмети: лице буденне, і буденна суть // Та то пусте, що погляд мій похмурий, в очах холоне сивий попалець, що руки із облізлим манікюром* [11]. Чоловіки не оспівують таких жінок, і героїня чудово це розуміє: *«Таких не славлять ямбами поети – такі поетам сорочки перуть»* [11]. Та не це її тривожить, стоячи в черзі, роздумуючи над долею народу, вона усвідомлює правду – наявність страшного дефіциту: *«О, як не вистачає нам багато, народе мій, який ще дефіцит на честь і совість, на високе небо, на чисті сльози, роси і дощі!»* [11]. Звертаючись до народу: *«Ставай у чергу до самого себе в космічному храмі власної душі»* [11], вона закликає до далекоглядності, відкинути матеріальні потреби та зосередитись на вдосконаленні душі.

Раніше існувала думка, що жіноча література пов'язана тільки з материнством, сім'єю, слабкістю та вразливістю. Жінка Галини Тарасюк сильна і спроможна розібратися зі своїми проблемами та переживаннями без допомоги інших, зокрема чоловіків: *«Ридає жінка... Як Дунай – тече. Її печаль солоня і горюча. Та не кладіть їй руку на плече і співчуттям принизливим не мучте. Ідіть собі. У вас своя стежа»* [7].

Письменниця не ототожнює себе з воїном чи лицарем, а лише наголошує: *«Не витязь, не лицар, не воїн – я тільки маленька жінка, що гірко втомилась від воєн, від битв і тяжких поєдинків»* [5]. Незважаючи на важкі часи жінка продовжує боротися, не просить допомоги, а лише з жалем констатує: *«Десь пахнуть жінки «Шанеллю», в шовках – від Кардена й Ле Монті. А я – в кирзаках і шинелі – на фронті, на фронті, на фронті...»* [5]. Героїня порушує стереотипи маскуліної культури, де чоловіки проголошують себе єдиними захисниками слабких та знедолених.

Чоловіча громада закидає докори, як і письменниці, так і жінці: *«Чого тобі треба? – питають сердито. / Ніхто тебе, видно, до стінки не ставив /*

*не їла, як ми, баланди-лободи, не знаєш, дитино, ти горя-біди... / Чого ж тобі треба?! Пиши собі вірші і Бога проси, аби лиш – не гірше...»* [10]. Галина Тимофіївна в одному з інтерв'ю говорить: «Та нас чоловіки засміють, бо споглядати світ і щось при тім ще й думати, то, вони вважають, їхня прерогатива» [8, с. 175].

Галина Тарасюк піднімає проблему нереалізованості української жінки в житті як проблему доби. Письменниця вважає, що *«Людство живе за законами чоловічої логіки. Природа – за законами жіночої»* [2].

Феміністичний мотив незламності жіночого духу проходить крізь рядки: *«тому вона не знає, що таке безвихідь. Безвихідь перед смертю»* [2]. Жінку віками пригнічували, та вона відроджувалась, дарувала життя і надію, і ось, нарешті, емансипована за духом, із високим почуттям гідності, вона почала кидати виклик чоловікам і відстоювати свої права. Галина Тарасюк зазначає: *«Озирніться довкола: що природа, що жінка – знівечена, потоптана, втомлена. Здавалося б – вже нікуди. Скласти руки і вмерти. Аж – ні! Серед біди, серед війни, посеред смерті – відроджується, плодоносить, цвіте. Жодної тобі логіки, крім єдиної – незнищенності життя. А що людство? Чи зробили його мудрішим страшні катаклізми, війни? Чи зробили милосерднішим? Агресія так і пре... Енергія самознищення, якою уражені чоловіки, оправдана чоловічою логікою»* [8, с. 86].

У поезії Галини Тарасюк є якесь материнське (зумовлене жіночою суттю) всепрощення і милосердя, відчайдушне намагання врятувати все, що можна і що вже не можна врятувати [8, с. 59]: *«А слова до серця пригорталися, але люди, мов заклилися: од вуст відривали, до голосу не пускали, із серця виривали і – мовчали»* [9, с. 427].

Фемінізм підтримує материнство, він розглядає материнство як джерело сили і духовного багатства жінки. З народженням дитини тиск патріархального суспільства на жінку збільшується. Письменниця згадує пересічних українських жінок: *«Текля, Улита, Мокрина, Дарка, Оляна, Онися, Варка, Килина, Лампія, Мотря, Юхима, Федора, Вустя, Секлета, Параска, Васька, Маланка, Фросина, Домха, Ликера, Палажка, Пестя, Югина, Улита, Христя, Харита, Годоска, Вівдя, Хаврона, Явдоха»* [4]. Галина Тимофіївна не випадково перераховує ці слов'янські імена, вона хоче наголосити саме на тяжку долю українських жінок, які не відігравали ролі в суспільно-політичному житті країни, а лише займались хатньою справою та вихованням дітей: *«За кожними з цих воріт цвіли вони поликами, варили борщі і чукали дітей»* [4]. З сумом констатує письменниця: *«пішли за водою... як лист за водою... прихопивши з собою лиш імена»* [4]. В одному з

інтерв'ю Галина Тимофіївна зазначає: «Душа жіноча набагато складніша, таємничіша, непередбачуваніша, аніж чоловіча, я її добре знаю. І повірте, у ній більше того, що над головою, аніж того, що нижче пояса. І я (як поміркована феміністка) саме це захищаю в жінці – перевагу небесного над земним. Інакше б не продовжувався рід людський, а це місія, як Ви розумієте, скоріше божественна, ніж людська» [8, с. 109].

Жінка письменниці орієнтована на свій внутрішній світ, вона створює мікросвіт, де поєднується з природою, де панує оптимізм та любов у різноманітних проявах, і прагнення захистити всіх: «*І жінку чужу запитаєш: «Чому тобі, сестро, так гірко?» І приймеш наругу. І погляд презирливий стерпиш мов кару за всіх, за пропавших і грішних – розбитих об землю Ікарів»* [3].

Ліричну героїню письменниці цікавить питання швидкоплинності людського життя. У вірші «Жіноча повість» бачимо вдале алегоричне порівняння пір року з етапами людського життя, зокрема жіночого. Дитинство письменниці порівнює з весною: «*Скажи-скажи, зозуленько, скільки мені літ доростати до маминих дівоцьких чобіт?»* [9, с. 431]; юність – з літом: «*Ой чи в лузі, ой чи в серці тьохнув соловейко?»* [9, с. 431]. За літом приходить осінь, а за юністю – зрілість: «*Іще вчора малиново дзвонила намистом, а сьогодні облітає кучерявим листом...Калина-малина при дорозі...*» [9, с. 431]. Старість порівнюється з зимою: «*В зелене літо до білого цвіту дорогу сніги замели»* [9, с. 431]. Усвідомлення швидкоплинності життя показано в епілозі: «*За снігами перловими ружа одцвіла. Озирнулась-оглянулась – наче й не була»* [9, с. 431].

Галина Тимофіївна подає своє бачення жінки, її природи та фемінності. Її лірична героїня відкидає стереотип про жіночу пасивність, слабкість та другорядну роль у патріархальному суспільстві. Письменниці розглядає жінку під новим кутом зору, відповідно до культурно-соціальних трансформацій суспільства та сучасного сприйняття її як самодостатньої особистості. Характеризуючи ліричні твори Г. Тарасюк, приходимо до висновку про важливість феміністичної проблематики у творчості письменниці.

#### *Література*

1. Буряк Л. Образ жінки в українській гуманітаристиці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова: до 15-річчя кафедри історії України Інституту історичної освіти*. Київ: НПУ, 2007. Серія 6: Історичні науки. Вип. 4. С. 112–117.

2. Жіноча логіка. *Дике поле Галини Тарасюк*. URL : [http://www.tarasyuk.info/index.php?option=com\\_content&task=view&id=124&Ite](http://www.tarasyuk.info/index.php?option=com_content&task=view&id=124&Ite)

mid=39 (дата звернення : 12.09.2018).

3. І скотиться з неба погасла. «Поэтика» — библиотека украинской поэзии URL: <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=tarasiuk&page=tarasiuk18> (дата звернення : 12.09.2018).

4. Імена. Дике поле Галини Тарасюк. URL : [http://www.tarasyuk.info/index.php?option=com\\_content&task=view&id=159&Itemid=39](http://www.tarasyuk.info/index.php?option=com_content&task=view&id=159&Itemid=39) (дата звернення : 12.09.2018).

5. Копейцева Л., Маковська А. Поліфонія проблематики новелістики Галини Тарасюк. *Monografia pokonferencyj nauce, research, development philology, sociology and culturology #2 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.* (Warszawa, 27.02.2018), 2018. С. 80–84.

6. Не витязь, не лицар, не воїн. Дике поле Галини Тарасюк. URL : [http://www.tarasyuk.info/index.php?option=com\\_content&task=view&id=199&Itemid=39](http://www.tarasyuk.info/index.php?option=com_content&task=view&id=199&Itemid=39) (дата звернення : 12.09.2018).

7. Павличко С. Фемінізм / упоряд. та передм. В.К. Агеєва. Київ: Основи, 2002. 322 с.

8. Ридає жінка... Як Дунай – тече... Дике поле Галини Тарасюк. URL : [http://www.tarasyuk.info/index.php?option=com\\_content&task=view&id=192&Itemid=39](http://www.tarasyuk.info/index.php?option=com_content&task=view&id=192&Itemid=39) (дата звернення : 12.09.2018).

9. Тарасюк Г. Трепанация: Літературознавчі праці, рецензії, відгуки. Роздуми. Інтерв'ю. Бровари: вид-во ПП МН ТРК «Відродження», 2006. 320 с.

10. Червоне і чорне : 100 українських поеток ХХ сторіччя : антологія / упоряд. Б.Щавурський. Тернопіль: Богдан, 2011. 1344 с.

11. Чого тобі треба? – Стенають плечима... Дике поле Галини Тарасюк. URL: [http://www.tarasyuk.info/index.php?id=165&Itemid=39&option=com\\_content&task=view](http://www.tarasyuk.info/index.php?id=165&Itemid=39&option=com_content&task=view) (дата звернення: 12.09.2018).

12. Я – жінка з черги... Дике поле Галини Тарасюк. URL : [http://www.tarasyuk.info/index.php?option=com\\_content&task=view&id=157&Itemid=39](http://www.tarasyuk.info/index.php?option=com_content&task=view&id=157&Itemid=39) (дата звернення: 12.09.2018).

13. Яремчук І. З Буковини до Києва : Галині Тарасюк – 60! *Дзвін.* 2008. №10. С. 137-139.